

МИХАИЛ САДОВЯНУ ЗЕЛЕНАТА ПРЕСТИЛКА

Превод от румънски: Спаска Кануркова, 1980

chitanka.info

Господин Григоре Кондря е добър, стар ловец. Уважаваме го, но най-вече го обичаме за достойнствата и недостатъците, които има като всеки ловец. Той е готов сам да си признае всякакъв недостатък, освен един — въображението. На тази дума господин Григоре казва друго.

— Лъжата — казва той, — ако е дивеч, ще я преследвам с най-голямо ожесточение. Тя е главният недостатък в нашия занаят. Аз бих искал, господине, ловецът да бъде човек, да не ми разправя в рели-некипели; да не ми съчинява разни подвизи, достойни за сензационен роман, че като го слушам, да го гледам със зинала уста. Стоя, гледам и слушам и ми е приятно, но знам, че нищо не е вярно. Не искам да започне да ме уверява още в първия час, когато се запознае с мен пред чаша вино, че никога не е стрелял напразно. Знае, че ще вървим един до друг, че дивечът ще изскочи, той ще стреля и няма да улучи и въпреки това ме уверява, че такова нещо в живота му никога не се е случвало. Ето какво съсловие сме ние, ловците. И странното е, че аз му вярвам — така представителна е външността му и така сладко приказва. Човек, който в нищо не може да бъде упрекнат във всекидневния си живот, който е изряден и към себе си, и към другите, човек на дълга, добър родител, а се кълне в честта си и ми разправя някаква фантазмагория, която тогава, застанал срещу него, аз съм принуден да вярвам. После, когато отворя тетрадката, за да си отбележа необходимото, става ми срамно пред самия мен за измишльотината, която съм чул.

— Господин Григоре — каза една вечер един от нас, когато се бяхме спрели на ловна почивка, — това е твоето най-голямо достойнство.

— Какво каза, моля?

— Това е твоето най-голямо достойнство. Никога не се осмеляваш да прекрачиш отвъд действителността. И за да прославиш тази дисциплина, знаем, че от двайсет и осем или от трийсет години си водиш дневник за ловния живот, в който с научна методология, така да се изразя, си отбелязваш изстрелите, броя на ударения дивеч, обстоятелствата, любопитните случки.

— Така е — призна господин Григоре Кондря. — В тази тетрадка си записвам всичко, което засяга това ми занимание в живота. Отворя я и видя колко пъдпъдка, колко яребици, колко заека съм улучил и

колко несполуки съм имал. Там няма нищо преувеличено, чисто счетоводство. При горския дивеч си позволявам да добавям и други свои забележки, за които вие разговаряте. Първата лисица, която ще удари този сезон, ще бъде деветдесет и седмата.

— Браво! Много хубаво, господин Григоре.

— Кое му е хубавото? — запита ни сериозно нашият другар. — В тази тетрадка ще видите и колко съм пропуснал през двайсет и осемте години ловна кариера. Те са много повече. Ако пресметнем колко лисичета са народили лисиците, които са се отървали от моите изстрели, колко кокошки и патици са изяли, ще се хванем за главата. Кое му е хубавото? Нищо хубаво няма.

— Строгата истина е хубава, господин Григоре.

— Възможно е — отговори с усмивка нашият приятел, — но позволете ми да не се съглася и да ви кажа пред чаша вино, че аз съм първият, който не се възхищава от тази хубава и строга истина. Нищо не мога да сторя, защото съм инат човек и още преди двадесет години съм взел едно решение. Не мислете, че понякога не съжалявам. Това мое решение, което ме възпира да се отдалеча от действителността, ме лиши, ако искате да знаете, от едно удоволствие, на което вие се радвате, а аз не. Аз не мога да украся нищо от преживяното. По-късно, когато отворя тетрадката си, ще се срамувам. Ако я нямаше тази тетрадка — въображението би дало нова форма и нов колорит на определени минали обстоятелства и тогава и аз щях да бъда истински ловец.

— Бива те, господин Григоре! — извика приятелят, който го бе предизвикал да говори. — Но кой те е накарал тогава да започнеш този дневник, в който си отбелязал случките с деветдесет и шестте лисици?

— Какви случки? Няма никакви случки! — сопна се господин Григоре.

— Кой те е накарал да записваш всичко?

— Кой ме е накарал да записвам ли? Това, господа, е една история, която не бих могъл да запиша в моя прозаичен дневник. И все пак има една важна случка, която може да послужи като предисловие на моите записки. Ако желаете, готов съм да ви я разкажа, но без никакво разкрасяване и без всякакви претенции.

Слушайте!

Бях на деветнадесет години и вече чиракувах в ловния занаят. Баща ми ми купи пушка, бях започнал да обучавам едно кученце, а един старец, дядо Костак Стрелеца, вече ме въвеждаше в първите ловни тайни. От дядо Костак бях научил, че най-напред трябва да заплюеш и напсуваш дивеча и едва след това да вдигнеш пушката към очите си. Само така си можел да имаш необходимия миг спокойствие. И ето че за радост на баща ми аз успях да занеса в къщи първия заек. Мога да ви заявя, че този първи заек аз ударих на единайсети септември хиляда осемстотин деветдесет и осма година. Изскочи насреща ми от едни трънаци край нивята през едно маранливо време.

Един ден у нас дойде братът на мама, едър чифликчия в Браилския край, и като научи за моя ловджийски дебют, започна да ми разправя за ятата от патици из блатата в неговия чифлик край Дунава. „Там да дойдеш да се учиш, жребче — каза той. — Аз пушка не пипам и не мога да ти бъда учител, но ще имаш достатъчно майстори за пример, особено ако някоя събота срещу два празника дойде Александру Генчу. От Александру Генчу има какво да научиш. Той е същински евангелист: всичко знае и аз обичам да го слушам, макар че не съм ловец.“

Представете си каква радост ми достави това предложение на вуйчо ми Темистокле. Веднага си приготвих пушката и патроните и бях готов да тръгна с него. Не носех никакъв багаж. Държах да взема само кученцето си, което исках да науча да вади от водата простреляните патици. Тръгнахме сутринта и към обяд стигнахме в Браила. Оттам пътувахме още около един час с файтон. Влязохме в един много добре уреден чифликчийски двор. Вуйна ми, съпругата на вуйчо Темистокле, ме посрещна радостно и веднага разбра, че обичам сладкиши с крем. На другия ден забеляза, че обичам и сарми: това много я зарадва и тя ми предсказа, че ще стана едър и пълен човек, което се и сбъдна, както виждате. И сега обичам сармите и сладкишите с крем и тежа сто и четири килограма.

Още същия ден отидох из блатата и след много перипетии ударих чифт едри патици. Да не споменавам колко патрона изгърмах напразно: това е друг въпрос.

На следващия ден, денят на сармите, беше събота. Вуйчо Темистокле получи бърза телеграма. Разтвори я, завря нос в нея и ми я подаде със задоволство.

— Заповядай, племеннико Григори — казва ми, — чети и се радвай. Момък с късмет си ти. Учителят ти идва.

Телеграмата беше много лаконична: „Пристигам“ — подпис: „Александру“.

— Господин Генчу ли пристига? — попитах аз е разтуптяно сърце.

— Да, пристига Александру Генчу — потвърди вуйчо Темистокле. — От него ще има какво да научиш, а ще видиш и всякакви принадлежности и сечива, каквито не си виждал, откак си на този свят. Смятам, че той е най-изкусният ловец на водни птици измежду всичките, които се знаят в нашата страна. Прочут е. Пише и статии в едно тяхно, ловно списание. Аз обаче никога не съм ги чел.

— На мен — обади се вуйна ми Калиопи, — най-много ми харесва охотата за ядене на господин Генчу. Познавам навиците му и гозбите, които предпочита, така че веднага се залавям за работа. Когато го видя как опитва като истински познавач и после здравата се залавя за яденето — изпитвам възмущение и съм му признателна.

Пристигането на господин Генчу бе посрещнато с оживление и веселие и от слугите. Лакеят се втурна към пушките, чантите, патрондашите и сечивата; а камериерката към пелерините и завивките. Те му се усмихваха и го поздравяваха с любов, докато той важно слизаше от кабриолета. Вуйчо ми Темистокле и вуйна Калиопи го очакваха горе на стълбите с блеснали от смях и от слънцето зъби.

Господин Александру Генчу беше висок, тънък и мършав човек, но твърде упорит и здрав. Имаше хубава руса брада, прошарена със сребърни нишки, което му придаваше особено почтителен вид. Той се изкачи по стълбите, протегнал ръце към домакините. Срещата с горещи изблици на приятелски чувства ми направи много силно впечатление. С изключителна любезност той веднага видя в мен свой ученик и покровителствено ме потупа по рамото.

Гледах го смутен.

— Е, какво ще правим, колега? — запита той и повдигна към мен едната си вежда. — Разположен ли си да ме следваш?

— Но ти едва си пристигнал, драги! — възкликна вуйна ми Калиопи. — Почини си малко; трябва да си възстановиш силите с чаша вино и нещо за хапване... Да ти се чуди човек колко страст и сили влагаш в този спорт!

— Наистина — весело отговори гостът, — това е моята единствена страст. Аз разбирам живота само от тази му страна. Защото само така мога да вмъкна малко свежест в тъгата и еднообразието на съществуването. Господин Темистокле е щастлив край своите вършачки, аз съм щастлив с пушка в ръка сред папура край блатото. Трябва да знаеш — оказа ми той чест да се обърне лично към мен, — трябва да знаеш, момко, че аз предпочитам блатния дивеч заради неговото разнообразие, заради неговите хитрости — заради красотата на пейзажа. Бих могъл да кажа, че никой не познава и не цени по-добре от мен тайните на този дивеч. Така че отделям четвърт час на почивката и удоволствието да хапна заедно с вас, после ще ми позволите да се оттегля, за да се приготвя. Последният лъч на залеза трябва да блесне в цевта на пушката ми. Това е закон, от който никога не съм се отклонявал.

Той наистина отдели за закуската само строго необходимото за тази цел време, после ме уведоми да се приготвя. Но аз бях готов. Измъкнах иззад вратата пушката и чантата си и викнах Люба, малкия сетер.

— Това ли разбираш ти да си готов, момко? — запита ме с приятелска усмивка господин Генчу. — Ще узнаеш ти по-късно какво значение има в любовта предварителната подготовка. Ловът също има своята предварителна подготовка, защото и ловът е страст, както любовта. Това, което Стендал е нарекъл кристализация, тоест възкресяване в съзнанието на предмета на страстта, заема особено важно място най-вече сред ловците. Следователно ще ми позволиш да извадя от куфарите си всичко, което ми е необходимо за ловната експедиция.

Естествено, че му разреших, почтителен и смутен. Този час беше решителен за мен. Посветените древни гърци навярно са изпитвали същото чувство на изумление и признателност, когато са започвали да проникват в елевзинските мистерии. Поисках разрешение от учителя си да присъствувам на приготовленията му. Помогнах му да отвори куфарите и да нареди по миндерлъците и по столовете множество непознати за мен сечива. Моята подготовка беше съвсем елементарна и аз се срамувах. Казах му, че съм довел със себе си един малък сетер.

— За какво може да ти служи такова животно? — попита ме той, като ме гледаше под вежди и с усмивка, която ми се стори лукава.

— Ще ми вади патиците от водата — отговорих му аз.

— Голяма служба, важна служба наистина — отвърна ми той. —

В блатото ловецът може да си послужи с нещо по-добро: един селянин, който стои наблизко с лодка. След като спреш да стреляш, той отива с лодката и прибира всичко, което си ударил. Ако пуснеш кучето да се разхожда и да вдига шум, докато там е пасажът, сам разсъди какво вършиш, колко ята ще се отклонят от пътя си и ще ти убегнат. Аз съм наел едно момче, което чака в лодката, докато прекратя стрелбата.

— Тази забележка е наистина правдоподобна — съгласих се аз.

Така беше: логично и просто. Вечерният пасаж от патици стои около половин час. Този половин час трябва да се посвети само на стрелба. Единственият мой лукс, кучето, се оказа излишно. Гледах пръснатите около мен ловни принадлежности и не се решавах да искам обяснения от някакво чувство на гордост, тъй присъщо на стеснителните натури.

Освен огромните високи обуца от твърда грапава кожа с дебели един пръст подметки, подковани с гвоздеи и шипове (английски специалитет за лов в Африка, както ме увери господин Генчу), освен двете пелерини, едната от които специално за дъжд, освен мрежата за предпазване от комари, шапката колониален тип, освен тънките касторени ръкавици, много удобното сгъваемо столче, аз разгледах и двете чанти, пълни с безброй непознати за мен предмети. В едната чанта забелязах несесер за бръснене, а в другата — различни лекарства. После се захласнах от възхищение пред кутиите с патрони: елегантни кутии от дебела жълта кожа с бронзови катинарчета. Бяха две, във всяка по сто патрона. Патрони, донесени от чужбина, най-грижливо и точно направени и подредени, същински чудеса.

— Ти откъде набавяш патроните си? — запита ме господин Генчу.

— От Букурещ — отговорих аз неопределено.

Това беше лъжа, от която и сега ме е срам. Патроните си приготвих сам, доколкото умеех и както дойдеше.

— От Букурещ ли? — усмихна се със съжаление другарят ми. — Никога не съм използвал техните патрони. Доволен ли си?

— Да — отговорих със зачервени бузи.

Питах се кои са тези „техни“ и абстрактно ги съжалявах.

Всеки патрон, който бе преместен в патрондаша, той предварително проверяваше и подрънкваше на ухото си.

— Знай — обясни ми господин Генчу, — че деветдесет на сто от дивеча се отървава поради лошите патрони.

Никакво съмнение не можеше да има в това отношение; давах му пълно право и с благодарност взех адреса на фабриката, от която той купуваше патроните си: Стюарт и Сие, Мидълтън, Англия. Аз безспорно не бях в състояние, нито пък имах намерение да правя поръчка; но младостта обикновено страда при такива обстоятелства от суетност и подлост.

Той облече един прекрасен костюм, за който искрено му завиждах, окачи върху себе си разни ремъци и ловни съоръжения и нареди на слугите, които щяха да ни придружават, да вземат всички останали допълнителни принадлежности.

Забелязах между различните предмети и парче приятно зелено платно във формата на дълъг правоъгълник с два копирени шнура. Поглеждах го за не знам кой си път и не смеех да попитам за какво служи.

Господин Александру Генчу се засмя добродушно, хвана ме за брадичката и ме погали както се гали дете.

— Mon cher ami^[1] — каза ми той, — питай, не се стеснявай, защото чирак като тебе няма откъде да знае всички тайни на занаята. Трябва да знаеш, че най-вече за лова из блатата са необходими особено много приготовления и предпазливост. Ще попиташ защо? Ще ти отговоря. От петнайсет години, откак ловувам из блатата, съм забелязал, че патиците са най-хитрите птици. Имат остър поглед и веднага разбират какво е положението. Значи, трябва да вземеш всякакви мерки. Да не говорим пък, че според мен няма по-разнообразна, по-сложна и по-поучителна стрелба от ловджийска гледна точка от стрелбата по летящо ято патици. Особено добре съм опознал поведението на патиците от вечерните пасажи, които понякога минават като вихър, друг път на зигзаг като мълнии, трети път като снаряди, които се забиват в небосвода към звездите. Познавам всичките им хитрости и достойнства на хвъркат дивеч. С такива достойнства ловецът може да се справи само като излезе насреща им със спокойна и сигурна стрелба. А срещу хитростта им — с някоя от тези принадлежности, които виждаш. Маската, ръкавиците и прочие

имат за цел да ми осигурят необходимото спокойствие от страна на комарите. Това зелено платно също си има своето предназначение. Това е престилка.

Погледнах го изненадан. Той се усмихна тънко.

— Това е престилка, да, престилка — настоятелно каза той. — Добре чу, престилка е. Тази престилка чисто и просто аз я препасвам. Цветът ѝ е като на папура. Така си скривам краката. Дългогодишните наблюдения ме накараха да стигна до заключение, че такава престилка също е необходима. Сега вече знаеш всичко, каквото трябва, и можем да тръгваме към блатото, аз съм готов.

Няма да крия, че бях много развълнуван. Съзнавах, че ми е необходимо много време, за да овладее твърде сложните и обширни познания на занаята. Двама слуги дойдоха да вземат вързопите. Грабнах и аз нещо, за да окажа помощ и чинопочитание на другаря си и за да не изглеждам толкова подвижен и беден. Натоварихме всичко във файтона, качихме се и ние. Със свито сърце оставих Люба да скимти жално в ръцете на готвачката. Всички слуги на чифлика заедно с господарите си, които стояха горе на стълбището, ни изпратиха, като ни гледаха с интерес, в който моята особа, разбира се, заемаше твърде малко място.

Стигнахме блатото и слязохме тържествено от файтона. Аз бях свободен и готов да върша всичко. Господин Генчу обаче дълго търси най-удобното място и нареди да пренесат там целия му багаж. Заповяда къде да се скрие лодкарят с лодката и му даде строги нареждания относно поведението му. Разтвори сгъваемото столче, препаса престилката и се сля с пейзажа, замря в пълна неподвижност.

Аз се оттеглих по-настриани и трескаво зачаках. Слънцето бе изчезнало в залеза; блатото със своите тръстикови дебри бе започнало да се забулва в здрач като в зимна светлина. Надалеч, в потайни подмоли многократно отекваше плясък на криле и смешно грачене. Патиците се готвеха да излитат, те се стрелкаха, разминаваха се и се отправяха към местата за храна и нощуване.

Изведнъж сърцето ми трепна и аз видях първото ято, което се понесе насреща ми. Знаейки, че край мене има такъв майстор и несварил да плюя и да напсувам, както ме бе учил дядо Костаке, аз ги оставих да отлетят. От другата страна, където се бе настанил другарят ми, веднага се чува два кратки точни изстрела.

„За този мълниеносен полет на патиците са необходими и бързина, и присъствие на духа“ — размишлявах аз, а сърцето ми продължаваше смутено да се блъска.

Най-после срещу мен, точно над тръстиките кичури се зададе групичка патици. Стоях неподвижен, изрекох наум ругатнята, която бях чул от дядото, и успях спокойно да вдигна пушката на рамото си.

Бях забравил да плюя, но както се уверих, това не беше много задължително. Една от патиците падна. Изведнъж се успокоих напълно и потръпнах от радост и гордост. Добре бях издържал изпита си. Друга патица вече можех и да не улуча.

Беше спокойна привечер. От глъбините на блатата заприиждаха орляци патици с най-различни големини, които преминаваха като фантастични влакове. От време на време стрелях предпазливо. Радостта ме споходи и втори, и трети път. Внимателно се вслушвах и натам, където стоеше другарят ми, и много добре си спомням, че броях изстрелите му. Винаги бяха двойни: „Бамбам!“ Смятах ги точни и безпогрешни. Скоро трябваше да влезе в ролята си и лодкарят.

И аз го видях да се приближава с лодката към мен. Вечерният мрак се състяваше.

— Какво има, Николае? — попитах аз.

— Дойдох да ти извадя патиците, млади господине — отговори ми той. — Ей сега ще се стъмни и вече няма да се вижда. Ще нагазя в блатото. Тук водата не стига дори и до глезен, веднага ще ги извадя. Три си ударил, видях ги къде паднаха.

— Благодаря ти, Николае — казах аз. — Но как така си изоставил лодката?

— Оставих я. Какво да правя там? Щом патиците отлетяха, излязох на брега и изпих един тютюн. Видях, че ти удари три патици.

— Разбирам. Но защо остави господина?

— Ами че за какво съм му аз на господина?

— Ще отидеш с лодката. Чух най-малко два-сет двойни изстрела. Трябва да събереш патиците му, както ти е заповядал.

— Кои патици? Патиците отлетяха. Щом гръмне по тях, те още по-бързо отлитат.

— Не разбирам.

— Ама ти, млади господине, не познаваш ли нашия господин? Толкова години, откак идва тук с всичките си натураи, и ние му

свикнахме и ни е драго с него. Ама никога не съм го виждал да удари нещо.

Право да ви кажа, изпаднах в ужасно неудобство и не знаех как ще погледна другаря си. Но господин Генчу, без да изглежда ни най-малко смутен, се приближи до мен, като се чудеше на лошия си късмет. Съмняваше се в патроните и до известна степен бе решен, ако още веднъж му се случи такова нещо, да се откаже да купува повече от Стюърт и Сие, Мидълтън, Англия. Не прояви никакво любопитство към трите патици, които Некулай бе извадил от блатото, а и аз сметнах за редно да се отнеса със същото пренебрежение и равнодушие, макар че едва чаках да остана сам, за да ги претегля на ръка и да разгледам оперението им.

По пътя към къщи моят покровител сподели с мен нови ловни наблюдения от дългогодишния си опит. Беше малко по-въздържан и аз чувствувах как над него, над всичките му наметала, труфила и зелени престилки се носи нещо като лек облак от огорчение. Но предполагах, че всичко ще мине и след разочарованието и тъгата на настоящия миг махалото на неговата страст отново ще придвижи стрелката към възход.

Ала смешното в този величав и внушителен чичо Александру Генчу бе решителен удар за моята младост и за моя нрав. Оттогава започнах да водя тая проклета счетоводна тетрадка. Но като размисля добре, разбирам, че чичо Александру е бил ловец, а аз не съм.

1930 г.

[1] Скъпи приятелю (фр.). ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.